

ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ Ο ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ ¹

ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΑΚΜΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΑΥΤΟΥ ΕΡΓΑ

Ὅσον γνωστός καὶ διάσημος ἐγένετο ἐν τε τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων καὶ τοῖς ἀξιώμασιν ἐν τῇ Βυζαντινῇ κοινωνίᾳ, τόσον σκοτεινὴ καὶ ἀκαθόριστος ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ὁ Λογοθέτης τοῦ Δρόμου καὶ περιώνυμος Μεταφραστῆς ἔζησε. Δύο ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας ἐρευνητῶν, ὁ Ehrhard καὶ Delehaye, εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἀγάπης ἐγκύψαντες, ἐπὶ ὑποθέσεων μόνον στηριχθέντες ὥρισαν τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τοῦ Μεταφραστοῦ, εἰς τὸ δεύτερον ἡμῶν τοῦ δεκάτου αἰῶνος. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἀνωτέρω δύο σοφῶν προσῆλθεν ἐπίκουρος ὁ γνωστός καὶ διαπρεπὴς Βυζαντινολόγος M. Jugie ἀπὸ ἄλλης, ὑποθετικῆς καὶ ταύτης, πλευρᾶς ὑποστηρίξας τὴν γνώμην αὐτῶν καὶ καθορίσας ὡς χρόνον τῆς ἀκμῆς τοῦ Συμεῶν τὸν δέκατον αἰῶνα. Αἱ ὑποθέσεις τῶν ἀνωτέρω τριῶν διακεκριμένων ἐρευνητῶν, ὅσον σοβαραὶ καὶ ἀληθοφανεῖς καὶ ἂν φαίνονται, εἶναι ὑποθέσεις καὶ δὲν δύνανται νὰ φέρωσι τὴν σφραγίδα τοῦ ἀπολύτως ἀληθοῦς, οὐδὲ νὰ λύσωσιν ὀριστικῶς τὸ τοῦς ἱστορικοὺς καὶ φιλολόγους ἀπασχολῆσαν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον πολυθρύλητον ζήτημα.

Ὁ Ehrhard εἰς περισπούδαστον ἄρθρον ² ἀναιρῶν τὰς γνώμας τῶν ὀριζόντων ὡς χρόνον τῆς ἀκμῆς τοῦ Συμεῶν τὴν ἀρχὴν τοῦ δεκάτου αἰῶνος, καθορίζει, ἐπὶ ὑποθέσεων πάντοτε στηριζόμενος, ὡς χρόνον ἀκμῆς τὸ δεύτερον ἡμῶν τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος. Τὸ σπουδαιότατον ἐπιχείρημα εἰς τὸν Ehrhard καὶ Delehaye παρέσχεν ὁ βίος τοῦ ἁγίου Σαμψῶν ³ (27 Ἰουνίου) γραφεῖς

¹ Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἀνεκδότου συγγράμματός μου «περὶ Μελφῶν καὶ Ποιητῶν τῆς Ἐκκλησίας».

² A. Ehrhard, Die Legendensammlung des Symeon Metaphrastes und ihr ursprünglicher Bestand. Eine paläographische Studie zur griech. Hagiographie. Festschrift zum 1100 jährigen Jubiläum des deutschen Campo Sancto in Rom. Freiburg (1896) σ. 46 - 82. Ἴδ. τοῦ αὐτοῦ, Forschungen zur Hagiographie der griech. Kirche, Rom, 1897 καὶ Symeon Metaphraste und die griech. Hagiographie, ἐν Roemische Quartalschrift, τ. XI (1897) σ. 531 - 553. Πρὸβλ. καὶ Byzant. Zeitschrift τ. VI (1897) σ. 198 καὶ Geschichte der Byz. Litter. ² σ. 200.

³ H. Delehaye, La vie de Saint Paul le Jeune et la chronologie de Metaphraste, Revue des Questions historiques Ἰουλ. 1893 τ. X (nouvelle serie) σ. 49 - 85.

μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Τζιμισκῆ (+ 976). Ἐκ δεδομένων τινῶν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ καθυρίζει μετὰ βεβαιότητος τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀκμῆς τοῦ Συμεῶν, καὶ εἰς ἐνίσχυσιν ταύτης ἐπιφέρει καὶ τὸ γεγονός, ὅτι Συμεῶν ὁ Μάγιστρος καὶ Λογοθέτης¹, — ὁ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὢν τὸ αὐτὸ πρόσωπον² μετὸν Μεταφραστὴν Συμεῶν — ὁ συγγραφεὺς τοῦ Χρονικοῦ, καταπαύει τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ εἰς τὸ ἔτος τοῦ θανάτου Ρωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ (+ 948).

Ὁ Ἰππόλυτος Delehaye ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ περὶ τῶν Ἑλληνικῶν μνηολογιῶν³ ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ehrhard ἐπανέρχεται εἰς τὸ θέμα, περὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ Μεταφραστοῦ, καὶ ὁμολογεῖ ὅτι αἱ τελευταῖαι ἔρευναι δὲν ἔλυσαν μὲν ὀριστικῶς τὸ ζήτημα, ἐπέχυσαν ὅμως ὀλίγον φῶς νέαι ἐνδείξεις δυνάμεναι νὰ προσδιορίσωσι τὴν ἀκμὴν τοῦ Συμεῶν εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ δεκάτου αἰῶνος⁴ καὶ ὡς ἐπιχείρημα προσάγει (ἐκ τοῦ βίου καὶ πάλιν τοῦ ἀγίου Σαμψῶν) τὴν ἐν τῷ βίῳ μνείαν ἀγιογραφικῆς ἐπιχειρήσεως, εἰς ἣν φαίνεται ὅτι περὶ ἑαυτοῦ ὀμιλεῖ ὁ Μεταφραστής⁵. Εἰς ἄλλην μελέτην αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος⁶ ἐνίσχυει τὴν ἀνωτέρω γνώμην αὐτοῦ ὁ Delehaye ἐξ ὧν Μᾶρκος ὁ Ἐφέσου εἰς τὴν Ἀκολουθίαν αὐτοῦ εἰς τὸν Μεταφραστὴν καὶ δὴ εἰς τὸ Συναξαρίον περὶ τοῦ Συμεῶν λέγει⁷, ὅτι δηλονότι ἐγεννήθη ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (+ 911) καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (976 - 1025) γενόμενος μοναχὸς περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου αὐτοῦ. Καὶ ἐνῶ ὁμολογεῖ ὁ Delehaye τὴν σπουδαιότητα τῶν χρονολογιῶν τῶν παρεχομένων ὑπὸ τοῦ Μάρκου, παρατηρεῖ ὅτι «il est difficile d'admettre que nous ayons ici l'expression d'une opinion qui serait le résultat de combinaisons érudites. Marcus Eugenicos s'est servi de quelque autre document qu'il importerait de retrouver»⁸.

Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ βασισθῶμεν εἰς συναξαρικὴν πληροφορίαν, ὅσον καὶ ἂν προέρχεται ἐκ προσώπου περιφθάνου, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Μᾶρκος γράφει μετὰ παρέλευσιν 400 ὄλων χρόνων ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μεταφρα-

¹ Ἰδ. Geschichte der Byz. Litteratur² σ. 200.

² Τῆς αὐτῆς γνώμης εἶναι καὶ ὁ Krumbacher, Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 358 καὶ ὁ Ρώσος Vasiljevskiy καὶ ὁ Θεόφιλος Ἰωάννου, (Μνημεῖα ἀγιολογικά σ. 11).

³ Analecta Bollandiana τ. XVI (1897), Les Ménologes grecs σ. 311 - 329.

⁴ Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 329.

⁵ Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 322 «Dans cette pièce il y a une mention assez distincte d'une entreprise hagiographique, et il semble bien que ce soit Metaphraste lui-même qui parle».

⁶ Analecta Bollandiana τ. XVII σ. 450-451. «Le Ménologe de Metaphraste».

⁷ V. Vasiljevskiy, Ὁ συνοδικὸς Κώδιξ τοῦ Μεταφραστοῦ St. Petersburg 1899. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ γίνεται λόγος περὶ τοῦ Συναξαρίου τούτου τοῦ συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ (ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Κερμέως ἐν τῇ Μαυροκορδ. Βιβλιοθήκῃ 1888) καὶ περὶ τῶν αὐτοκατόρων οὓς ἀναφέρει ὁ Μᾶρκος, ὑφ' οὓς ἐπέζησεν ὁ Συμεῶν.

⁸ Analecta Bollandiana τ. XVII ἔνθ' ἄνωτ.

στοῦ, ἄγνωστον ἐκ ποίας πηγῆς ἀρυσθεῖς τὰς βιογραφικὰς περὶ τοῦ Συμεῶν εἰδήσεις: ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἢ σήμερον ἐπικρατοῦσα γνώμη εἶναι ὅτι ὁ Συμεῶν ἔζησε τὸν δέκατον αἰῶνα χωρὶς νὰ προσδιορισθῇ ὀριστικῶς ἢ ἀκριβῆς περὶ αὐτοῦ χρονολογία.

Εἰς τὴν παραδεδεγμένην ταύτην, σχεδὸν βεβαίαν ὑπόθεσιν, προσέρχεται συνεπίκουρος καὶ ὁ ἀκαταπόνητος Μ. Jugie προσάγων ἐπιχειρήματα φιλολογικῆς μορφῆς ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ. «Sur la vie et les procédés littéraires de Symeon Metaphraste son récit de la vie de la sainte Vierge»¹. Συγκεκριατικῶς οὗτος τὰς γνώμας τῶν δύο σοφῶν ἀγιογράφων, ὡς ἀνωτέρω, πειρᾶται νὰ στηρίξῃ τὴν γνώμην αὐτῶν δι' ἐνὸς ἄλλου ἐπιχειρήματος, οὐχὶ ἐπίσης ἀπροσβλήτου, ὅτι δηλονότι ὁ Μεταφραστής Συμεῶν τὸν λόγον αὐτοῦ εἰς τὴν Θεοτόκον² συνέταξεν ἔχων ἐνώπιόν του τὸν εἰς τὴν Θεοτόκον λόγον Ἰωάννου τοῦ Γεωμέτρου, τὸν ἐπιγραφόμενον: «Ἐξόδιος ἢ προπεμπτήριος εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς ὑπερνεδύου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου» διασωθέντα ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ ὑπ' ἀριθ. 504 (αἰῶν. ιγ')³. Ὁ Ἰωάννης Γεωμέτρης ἀκμάζει τὸν δέκατον αἰῶνα, ὡς ἀσφαλῶς πληροφοροῦμεθα ἐκ τῶν ἐπιγραμμάτων αὐτοῦ καὶ ἐπιταφίων εἰς Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν (†969), εἰς τὸν πατριάρχην Πολύευκτον (†970) καὶ εἰς τὸν Τσιμισκῆν Ἰωάννην (†976)⁴. Ὁ εἰς τὴν Θεοτόκον λόγος τοῦ Μεταφραστοῦ εὑρεταί εἰς πολλοὺς κώδικας, οὓς ἀριθμεῖ ὁ Jugie⁵, ὧν ὁ ἀρχαιότατος τῆς Συνοδικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Μόσχας, χρονολογούμενος ἀπὸ τοῦ 1063⁶.

Ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ λόγου τούτου πρὸς τὸν τοῦ Γεωμέτρου ἀνεκάλυψεν ὁ Jugie ὅτι τεμάχια δλόκληρα τοῦ λόγου τοῦ Μεταφραστοῦ ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Γεωμέτρου, ὅστις ἐχρησίμωσεν ὡς πηγὴ καὶ βάσις εἰς ἐκεῖνον, ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ τῶν δύο λόγων συγγενείας καὶ ἐσωτερικῆς σχέσεως συνεπέρανεν, ὅτι ὁ Μεταφραστής ἦν σύγχρονος τῷ Γεωμέτρῃ, καὶ ἐπε-

¹ Ἐν Echos d' Orient ἔτ. 26 (1923) σ. 5-10.

² Ὁ Λόγος τοῦ Μεταφραστοῦ ἐπιγράφεται οὕτως: «Λόγος διαλαμβάνων τὰ ἀπὸ τῆς σεβασμίας γεννήσεως καὶ ἀνατροφῆς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς θεοπεποῦς τε γεννήσεως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ ὅσα μέχρι τῆς ζωηφόρου αὐτῆς συνέδραμε τελευτῆς, προσέτι καὶ περὶ τῆς φανερώσεως τῆς τιμίας αὐτῆς ἐσθῆτος, καὶ ὅπως ὁ μέγας οὗτος πλοῦτος Χριστιανοῖς τεθησαύρισται».

³ Μ. Jugie, Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 8.

⁴ Ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ J. A. Cramer καὶ περιελήφθησαν ἐν τῇ Πατρολογία τοῦ Migne τ. 106 σ. 901-1002.

⁵ Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 6-7. Εἰς ταύτους δέον νὰ προσθέσωμεν καὶ τοὺς Βατοπεδινούς 436 (σ. 7-100), 443 (φ. 1-17), 441 (φ. 1-29), 636 (φ. 25-35) καὶ τοὺς Λαυριωτικούς Δ52 (φ. 6-29), Δ53 (φ. 213-239), Δ58 (φ. 29-58), Ε182 (φ. 241-286), Η179 (φ. 1-35), Ω138 (φ. 373-391). Ἰδ. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Συμπλήρωμα Ἀγιορειτικῶν καταλόγων Βατοπεδίου καὶ Λαύρας, Paris 1930 σ. 26.

⁶ Βλαδιμήροβ, Κατάλογος τ. Α' σ. 576.

σφράγισε τὴν μελέτην του διὰ τῶν ἐξῆς: De toute manière il est sûr que le célèbre hagiographie a vécu et travaillé dans la seconde moitié du Xe siècle, et qu'il ne s'est pas gêné pour utiliser l'œuvre d'un des ses contemporains.

Τὸ ἐπιχείρημα καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦ Jugie οὔτε ἀσφαλές εἶναι οὔτε ἀκλόνητον. Ὅτι ὁ Μεταφραστὴς Συμεὼν τοὺς βίους τῶν ἁγίων συνέγραψεν ἐπὶ τῇ βάσει ἀρχαιότερων βίων, περὶ τούτου οὐδεμία ἀμφιβολία. Ἀρχαιότερα κείμενα ἁγιογραφικὰ ἐχρησίμευσαν ὡς πηγαὶ τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ καὶ βάσεις: τὸ τοιοῦτον ἔλαβε χώραν καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Λόγου εἰς τὴν Θεοτόκον, ἐν ᾧ, πρὸς ταῖς ἄλλαις πηγαῖς, ἐχρησιμοποίησε καὶ τὸν Λόγον τοῦ Γεωμέτρου, ὅστις πάντως δὲν ὑπῆρχεν ἐν τοῖς ζῶσιν. Ἐκ τῆς συγγενείας ὅμως τῶν δύο Λόγων δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ συγγραφεῖς τούτων ἦσαν σύγχρονοι, τοῦναντίον μάλιστα. Συγγραφεὺς τῆς περιωπῆς τοῦ Μεταφραστοῦ δὲν θὰ ἐξετίθετο εἰς τοὺς συγχρόνους του ἀντιγράφων τεμάχια λόγου γνωστοῦ συγχρόνου λογίου, οἷος ἦν ὁ Γεωμέτρης: τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ πολλὰ ἔτη ὕστερον: ἐπομένως οὔτε τὸ σύγχρονον ἐκ τοῦ συμπεράσματος τούτου καταδείκνυται, οὔτε ἡ ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τοῦ Μεταφραστοῦ διὰ τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν ἀνωτέρω διαπρεπῶν Βυζαντινολόγων καθορίζεται ἀσφαλῶς. Αἱ ὑποθέσεις στεροῦνται ἱστορικῆς βάσεως.

Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα θὰ ἐλάμβανεν ὀριστικὴν λύσιν, ἂν εὕρισκετο Κώδιξ τῶν ἔργων τοῦ Μεταφραστοῦ ἀρχαιότερος τοῦ 1^{ου} αἰῶνος. Οἱ ὑπάρχοντες ἀρχαιότεροι χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1^{ου} αἰῶνος (ἀπὸ τοῦ 1063 τῆς Συνοδικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Μόσχας). Ὁ ἐν τῇ Λαύρᾳ τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου Κώδιξ Δ71 αὐτόγραφος τοῦ Μεταφραστοῦ ἀνάγεται καὶ αὐτὸς εἰς τὸν 1^{ον} αἰῶνα, ὡς ἐκ τῆς γραφῆς εἰκάζομεν¹.

Ἀπὸ παλαιογραφικῆς ἀπόψεως οὐδὲν ἀσφαλές τεκμήριον ἔχομεν συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἐξενεχθείσης ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω ἐρευνητῶν γνώμης. Τοῦναντίον ἐνισχυόμεθα εἰς τὴν γνώμην, ὅτι ὁ Συμεὼν ἔζησε κατὰ τὸν 1^{ον} αἰῶνα καὶ ἀπέθανε πρὸ τοῦ Ψελλοῦ (†1079), ὅστις γνωρίσας προσωπικῶς τὸν Συμεὼν καὶ ἐκτιμήσας τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός, εὐθύς μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ συνέταξε τὸ ἐγκώμιον καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἀκολουθίαν, ἐν ἣ ἐγκωμιάζει πρεπόντως τὸν ἐκλιπόντα σοφόν². Τὰ ἁγιολογικὰ τοῦ Μεταφραστοῦ ἔργα τὰ τόσον περιζήτητα

¹ Ἐν φ. 6 τοῦ ἐν λόγῳ Κώδικος ἀναγινώσκομεν: «Ἡ παρούσα βίβλος χειρὸς ἐγράφη τοῦ πάνυ Συμεῶνος τοῦ Μεταφραστοῦ καὶ ποιητοῦ τοῦ ἐξοχτάτου τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφῶν τῶν μουσικοχαρίτων». Ἰδ. ἡμέτερον Κατάλογον Λαύρας, Paris 1925 σ. 68.

² Τὸ ἐγκώμιον καὶ ἡ Ἀκολουθία ἐν τῇ Πατρολ. Migne τ. 114 σ. 183-205. Οὔτε ἐκ τοῦ ἐγκωμίου οὔτε ἐκ τῆς Ἀκολουθίας ἀρῶμεθα θετικόν τι περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀκμῆς τοῦ Μεταφραστοῦ. Ἐν τῷ ἐγκωμίῳ λέγεται ὅτι ἦν Κωνσταντινουπολίτης, ἐξ εὐγενούς καὶ

καὶ ἀπαραίτητα εἰς τὴν ζωὴν τῶν μοναχικῶν ταγματίων ἀντεγράφοντο καὶ διεδίδοντο μολὶς ἐξερχόμενα τοῦ καλάμου αὐτοῦ· ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ὁ ἀριθμὸς τῶν περιωθέντων Κωδίκων, τῶν γραφέντων ζῶντος ἔτι τοῦ Συμεών. Ὅσα μέχρι τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ ἰα΄ αἰῶνος ἀπόγραφα ἐσώθησαν, ταῦτα, καθ' ἡμᾶς, εἶναι σύγχρονα τοῦ Μεταφραστοῦ, ἂν μὴ εἶναι αὐτὰ τὰ πρωτότυπα. Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀνωτέρω μνησθέντος Λαυριωτικοῦ Κώδικος (Δ 71), τοῦ χειρὶ γραφέντος τοῦ Μεταφραστοῦ, ὡς ἀναφέρει τὸ σχετικὸν τοῦ Κώδικος σημείωμα, πρὸς τὰ χρονολογημένα τοῦ Μεταφραστοῦ χειρόγραφα θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἀπὸ παλαιογραφικῆς τοῦλάχιστον ἀπόψεως. Διὰ τοῦ καθορισμοῦ τῆς ταυτότητος τῆς γραφῆς πρὸς τὰ φέροντα χρονολογίας τοῦ Μεταφραστοῦ κείμενα θὰ εἶχομεν ἀσφαλεστάτην τὴν λύσιν τοῦ ζητουμένου· ἢ παραβολὴ λ.χ. τοῦ Συνοδικοῦ Κώδικος τῆς Μόσχας ὑπ' ἀριθ. 382 πρὸς τὸν Λαυριωτικὸν Δ 71 (τὸν αὐτόγραφον τοῦ Συμεών) θὰ παρεῖχε θετικὸν κέρδος.

Ἐτέρα ὁδὸς εὐθὺν ἄγουσα πρὸς τὸ ζητούμενον εἶναι ὁ καθορισμὸς τῶν προσώπων, μεθ' ὧν ἦλθεν εἰς ἐπιστολικὴν ἐπικοινωνίαν ὁ Μεταφραστής. Ὡς γνωστόν, τούτου περισώθησαν ἱκαναὶ ἐπιστολαὶ πρὸς διάφορα σύγχρονα αὐτῷ φιλικὰ πρόσωπα, ἐξ ὧν ἑννέα μὲν ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλλατίου¹, δεκαεννέα δὲ ἄλλαι κείνται ἀνεκδοτοὶ ἐν τῷ Λαυρεωτικῷ Κώδ. Ω 126, αἱ πλεῖστα ἀνεπίγραφοι². Αὐταὶ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ Λαυριωτικοῦ κώδικος ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

1) (Ἀνεπίγραφος) Ἀρχή: «Ἄλλὰ σὺ μὲν τιμῖα μοι καὶ θεοφιλεστάτη ψυχὴ ζήλω τῷ περὶ τοὺς πέντητας».

2) Εἰς τὸν Ὀλυμπον, εἰς τὸν Κυμινᾶ, εἰς τὸ Λάτρο καὶ εἰς τὸν Ἄθω. Ἀρχή: «Οἶδα κόπων ὑμῶν καὶ ἀγῶνων πρόξενος».

* 3) (Ἀνεπίγραφος)³ Ἀρχή: «Ὡς εὐστόχως ὁ γράψας καὶ λίαν ἐπιτυχῶς».

* 4) Νικήταν μητροπολίτην Σμύρνης. Ἀρχή: «Γράμματα ἡμῖν ἦκεν· ἐναργῆς εἰκῶν».

5) Εἰς τὸν Δερμοκαίτην. Ἀρχή: «Ἐπειδὴ περ τὴν σὴν εὐλάβειαν».

6) (Ἀνεπίγραφος) Ἀρχή: «Τί δὲ ἔμελλον νῦν ἐν τοιούτῳ καιρῷ πρῶτον».

7) Εἰς τὸν Ὀλυμπον, εἰς τὸν Κυμινᾶ, εἰς τὸ (ν) Λάτρον, εἰς τὸν

πλουσίας οἰκογενείας, πλούσιος καὶ αὐτός, φιλόσοφος καὶ ρήτωρ «φιλοσοφῶν μετὰ ἡθικῆς πιθανότητος καὶ ρητορευῶν μετὰ φιλοσόφου βαθύτητος» (Ψελλός, παρὰ Migne, Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 188).

¹ Migne, Patrol. Gr. τ. 114 σ. 227.

² Ὁ Κῶδ. οὗτος, πλὴν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μεταφραστοῦ, περιέχει καὶ 105 ἐπιστολάς τοῦ Νικαίας Θεοδώρου, 30 τοῦ Πατριάρχου Φωτίου (φ. 108 - 112) καὶ ἄλλας διαφόρων, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Βασιλείου καὶ ἄλλων.

³ Αἱ φέρουσαι * εὗρηνται παρὰ Migne, Ἐνθ' ἄνωτ.

Ἄθω. Ἄρχή: «Ἐπειδή περ ταῖς τοῦ Χριστοῦ ἐντολαῖς καὶ τὸ τῆς εἰρήνης ἀγαθόν».

8) (Ἀνεπίγραφος) Ἄρχή: «Ἐδεξάμην σου τὴν ἐπιστολὴν ἀδελφὲ τὴν καλὴν».

9) Εἰς τὸν Σμύρνης [Νικήταν]. Ἄρχή: «Ὁ τῶν παρόντων μοι τούτων πρὸς σὲ γραμμάτων φίλων».

* 10) (Ἀνεπίγραφος)¹. Ἄρχή: «Τῇ καλῇ ταύτῃ καὶ χαριεστάτῃ τῶν ἐπιστολῶν ἐντυχῶν».

* 11) Τῷ Λαοδικείας. Ἄρχή: «Ἐδεξάμην τὴν καλὴν ἐκείνην καὶ ἡδίστην ἐπιστολήν».

* 12) Ἄλλη [τῷ αὐτῷ]². Ἄρχή: «Τὸ τῆς θεοφιλείας γραμματεῖον ἐπιμελῶς ἀναγνόντες».

* 13) (Ἀνεπίγραφος). Ἄρχή: «Τοῖς τῆς σῆς θεοφιλείας γράμμασιν ἐντυχόντες».

* 14) Εἰς τὸν κὺρ Κων[σταντῖνον] τὸν Ρωμαῖον. Ἄρχή: «Γράμματά μοι ἦκε παρὰ τῆς φίλης ἐμοὶ χειρὸς καὶ γλώττης».

15) Εἰς τὸν Μάγιστρον. Ἄρχή: «Τουτονί σοι προσάγω τὸν ἄνδρα τῷ τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν θηρευτῇ».

* 16) Εἰς τὸν Λαοδικείας. Ἄρχή: «Ἐγκαλοῦμαι νῦν ἐφ' οἷς».

17) Εἰς τὸν Κοιαιστορα. Ἄρχή: «Τιμίας σου ἀναφορᾶς Κύριέ μου καταλαβούσης».

18) Ὡς ἐκ τοῦ βασιλέως τινὶ μητροπολίτῃ. Ἄρχή: «Οἶδα ὅτι τὸν παρὰ σοῦ γνησίως λατρευόμενον Κύριον».

19) Τινὶ κατὰ πνεῦμα πατρί. Ἄρχή: «Σύντροφον μὲν σοι καὶ συνήθη τὴν νηστείαν».

20) Τινὶ στρατηγῷ. Ἄρχή: «Ὡσπερ αὐτὸς ἀπαιτεῖς εὐλόγως παρὰ τῶν ὑποτεταγμένων σοι».

21) Τινὶ στρατηγῷ. Ἄρχή: «Καὶ νηστεύειν οὐκ ἀποτρέπω· συμφέρειν γὰρ οἶδα».

22) Τινὶ συγκλητικῷ. Ἄρχή: «Καλὸν καὶ νηστείας εἰδέναι καιρόν».

* 23) (Ἀνεπίγραφος)³. Ἄρχή: «Μετὰ τὴν ἐντεῦθεν, ὡς μὴ ὄφελεν, ἐκδημίαν σου».

24) Ἄλλη. Ἄρχή: «Ἡ νηστεία βρωμάτων ἐστὶν ἀποχή, οὐ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης ἀποτροπή».

25) Τινὶ κατὰ πνεῦμα πατρί. Ἄρχή: «Οἶδ' ὅτι καὶ τὸν τοῖς ἄλλοις τρυφῆς ὄντα καιρόν».

¹ Παρὰ Migne «τῷ αὐτῷ» ἡγουν Νικήτα Σμύρνης.

² Παρὰ Migne «τῷ αὐτῷ».

³ Παρὰ Migne «τῷ αὐτῷ» ἦτοι τῷ Λαοδικείας.

26) Τινὶ στρατηγῷ. Ἄρχῃ: «Ὁὐ πρὸς τοὺς ὄρατοὺς οἰδὰ σε μόνον ἐχθροὺς μαχόμενον».

27) Τινὶ μητροπολίτῃ. Ἄρχῃ: «Αὐτὸς ᾧ παρίστασαι καὶ λατρεύεις Θεῷ, αὐτὸς καὶ τὸ τῆς νηστείας ἔδειξε χρῆσιμον καὶ τὸ τῆς ἀγάπης ἐθέσπισεν».

28) Τοῦ μητροπολίτου Κυζίκου. Ἄρχῃ: «Εἰ ἐν τῷ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν».

29) Πρὸς ταῦτα ἀντιγρῶφει «χάριν ἔχω τῇ μακρᾷ ταύτῃ μου σιωπῇ».

Ἐκ τῶν 29 τούτων ἐπιστολῶν τοῦ Μεταφραστοῦ (ἐξ ὧν ἡ μία τοῦ μητροπολίτου Κυζίκου) ἡ 4^η μόνη καὶ ἡ 14^η περισφῶζουσι τὰ ὀνόματα τῶν πρὸς οὓς ἀπεστάλησαν· ἡ 4^η πρὸς τὸν Σμύρνης Νικήταν καὶ ἡ 14^η πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν Ρωμαῖον, ἀλλὰ καὶ οὗτοι εἶναι ἄγνωστοι εἰς ἡμᾶς¹. Ὁ Δερμοκαΐτης (ἀριθ. 5) πιθανὸν νὰ ἦναι ὁ ἐν Ὀλύμπῳ ἀσκήσας ὄσιος Ἰωάννης ὁ Δερμοκαΐτης, ὁ τὴν 15^η Νοεμβρίου ἑορταζόμενος², ἀλλὰ καὶ τούτου ἡ ἐποχὴ εἶναι ἄγνωστος³.

Ὅτι μὲ τοὺς ἐν Ὀλύμπῳ ἀσκητὰς εὐρίσκειτο ὁ Μεταφραστής εἰς πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν μαρτυροῦσιν αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ (ἀριθ. 2 καὶ 7), εἰς τὸν Ὀλυμπον, Κυμινᾶν, τὸν Λάτρον καὶ τὸν Ἄθω. Καὶ ὁ μὲν Ὀλυμπος, ὁ Κυμινᾶς⁴ καὶ τὸ Λάτριον ἀνθοῦσιν ἀσκητικῶς κατὰ τὸν ὄγδοον καὶ ἔννατον αἰῶνα. Ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἤσκησεν ὁ μέγας Ἰωαννίκιος, ἐν τῷ Κυμινᾷ ὁ Μαλέϊνος Μιχαῆλ, ὁ καθηγητὴς Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ, ἐν τῷ Λάτρῳ ὁ Παῦλος καὶ ἄλλοι γνωστοὶ ἀσκηταί. Ἀλλὰ ὁ Ἄθως πρὸς τί; Οὗτος μόλις κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ δεκάτου αἰῶνος (961) διὰ τῆς ἐγκαταβίωσης ἐν αὐτῷ τοῦ ὄσιου Ἀθανασίου τοῦ Τραπεζουντίου ἤρξατο γνωρίζομενος⁵, ἡ δὲ φήμη αὐτοῦ ἔσπερώθη κατὰ τὸν 10^{ον} αἰῶνα, ὁπότε ἰδρύ-

¹ Δύο ὁμωνύμους μητροπολίτας Σμύρνης γνωρίζομεν κατὰ τὸν 9^{ον} αἰῶνα, Νικήταν τὸν Α΄. διαδεχθέντα τὸν γνωστὸν τοῦ Φωτίου ἀντίπαλον, τὸν ποιητὴν Μητροφάνην (περὶ τὸ 868), καὶ Νικήταν τὸν Β΄ (περὶ τὸ 879). Ἰδ. Ἐκκλ. Ἀληθείας ἔτος Γ΄ σ. 514 - 516. Φωτίου Ἀμφιλόχεια 1β.

² Hipp. Delehaye, Synaxarium Eccl. Con/nae σ. 234,3.

³ Γνωστὸς μοναχὸς Δερμοκαΐτης ἐν Ὀλύμπῳ ἀσκούμενος καὶ φήμην ἔχων ἀγιότητος ἦν ὁ ἐπὶ Ρωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ ἀκμάζων. Εἰς τοῦτον, μεταξὺ ἄλλων ὄσιων ἐν Ὀλύμπῳ ἀσκουμένων, ἀπειθήνῃ ὁ Λεκαπηνὸς ἐξομολογούμενος ἐν ἐσφραγισμένῃ μεμβράνῃ τὰς ἁμαρτίας μετὰ τὴν πώσιν αὐτοῦ 945/941 ὑπὸ τὸ βάρος διατελῶν τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως καὶ ἐξαιτούμενος ἄφεσιν (Ὁ ἱ με τὰ Θεοφάνην, ἔκδ. Βόννης 439/40, PG. τ. 109, 457 Β.), ἀλλ' ἂν οὗτος δύναται νὰ συνταυτισθῇ μὲ τὸν πρὸς ὃν γράφει ὁ Μεταφραστής εἶναι ἀμφίβολον· ἡ συνταυτίσις τῶν δύο προσώπων θὰ ἐνίσχυεν ἔτι μᾶλλον τὴν γνώμην τῶν ὀριζόντων ὡς χρόνον τῆς ἀκμῆς τοῦ Μεταφραστοῦ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ δεκάτου αἰῶνος.

⁴ Τὸ ὄρος τοῦτο ἦν πλησίον τῆς Ἀχεράους, κωμοπόλεως τῆς Βιθυνίας, ἐνθα διέμεινε Γερμανὸς ὁ Κ΄/πόλεως ὁ Β΄ πρὶν ἢ ἐκλεγῆ πατριάρχης.

⁵ Ὑπῆρχον μὲν ἐν Ἄθῳ καὶ πρὸ τοῦ Ἀθανασίου ἀσκηταί, ἐξ ὧν ὁ γνωστότερος Πέτρος ὁ Ἀθωνίτης, εἰς ὃν ὁ Ὑμνογράφος Ἰωσήφ ἐφιλοπόνησε καὶ Ἀκολουθίαν, ἀλλὰ

θησαν τόσαι ἄλλαι μοναὶ περιφανεῖς περικλείουσαι εὐωδέστατα ἄνθη τῆς ἀσκήσεως. Ἐν περιορίσωμεν τὴν ἀκμὴν τοῦ Μεταφραστοῦ εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ὡς θέλει ὁ Delehye, καὶ ὁ Ehrhard, ἡ μνεία τοῦ Ἐθῶ παρὰ τῷ Μεταφραστῇ δυσκόλως πρὸς τὸν ὀριζόμενον χρόνον συμβιβάζεται. Ὅπως εἰς τὰ περιώνυμα τοῦ ἀσκητισμοῦ ὄρη, τὸν Ὀλυμπον (τῆς Βιθυνίας), τὸν Λάτρον καὶ τὸν Κυμινᾶν ἀπευθύνεται διὰ τῶν ἐν λόγῳ ἐπιστολῶν ὡς εἰς ἀκροπόλεις τοῦ ἀναχωρητικοῦ βίου ἐγνωσμένας καὶ πεπαλαιωμένας, οὕτω προσβλέπει καὶ εἰς τὸν Ἐθῶ, ὅστις κατὰ τὴν ὑποδεικνυομένην ἐποχὴν δὲν εἶχεν ἄλλην τινὰ νὰ ἐπιδείξῃ περγαμηνὴν ἀσκήσεως, εἰμὴ τὴν μεγαλοπρεπῆ Λαύραν· μόλις δὲ ὑποφώσκουσα φήμη περὶ τὸν Ἐθῶ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Λαύρας Ἀθανασίου καὶ σταθερὰ πλέον ἀπὸ τοῦ ἰα' αἰῶνος, ὁπότε ὁ ἐν Ἐθῶ ἀσκητικὸς βίος ἐγένετο τοῖς πᾶσι γνωστός· ἐπομένως ἡ παρὰ τῷ Μεταφραστῇ μνεία τοῦ Ἐθῶ λόγον ἔχει τοιαύτην τινὰ ἀκμαίαν ἀσκητικῆς ζωῆς περίοδον¹.

τὴν φήμην αὐτοῦ ὁ Ἐθῶς ὀφείλει εἰς τὸν ὄσιον Ἀθανάσιον, ὅστις εἵκλυσε περὶ ἑαυτὸν πληθὺν μοναχῶν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν Λαύραν, καὶ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα ἴδρυσεν τῶν ἄλλων μεγάλων μονῶν.

¹ Ἐν τῷ βίῳ τοῦ ὄσιου Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἐθῶ οὕτως περιγράφεται ἡ κατάστασις τοῦ Ἐθῶ, ὡς εὔρεν αὐτὴν ὁ ὄσιος: «Ὡς δ' οὖν ἐπέβη τοῦ ὄρους (ὁ Ἀθανάσιος) περινοστεῖ μὲν αὐτό, περισκοπεῖ δὲ καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ, οὐ πολλοὺς ὄντας τότε τοὺς ἀσκουμένους· καὶ τούτων τὴν τραχυτάτην ἀγωγὴν ἀνιχνεύσας καὶ τὸν ἐρημικὸν καὶ ἀπράγμονα βίον ἐθαύμαζε τε καὶ ἤθετο, καὶ ὡς ἀληθῶς ὄρεσιν ἐγγίξειεν οὐρανόις ἐπειθετο, Θεῷ μᾶλλον ὠμολόγει τὴν χάριν, ὅς ὠδήγησεν, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ὄρος αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ· οὐ γὰρ γῆν ἤρουν, οὐκ αὐλακα ἔτεμον, οὐ βοῦν εἶχον, οὐχ ὑποζύγιον, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἀχθοφόρων ζώων, οὐ κυνάριον, οὐ κύνα· ἀλλὰ καλύβας ἐκ μικρῶν πηξάμενοι ξύλων καὶ ὄροφὴν αὐταῖς ἐκ χόρτων συμφορηθεῖσαν ἐπισχεδιάσαντες· εἰ δέ ποτε καὶ γένοιτό τις χρεῖα μετακομίσει τι τῶν παρ' αὐτοῖς, αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν τὴν τῶν νωτοφόρων ζώων χρεῖαν ἐπλήρουν· ἐπιστρώματα γάρ τινα ὅλα τῶν ἡμιόνων τοῖς ἑαυτῶν ἐπιθέντες νότοις, ταῦτα δὴ τὰ τοῦ Χριστοῦ ὑποζύγια οὕτως ἐν αὐτοῖς τὰ ἄχθη μέτεφρον· τροφὴ δὲ αὐτοῖς μετὰ τὴν πνευματικὴν ἢ σωματικὴν ἀσκησιν πᾶσα καὶ ἀπέριττος καὶ τὸ ὅλον ὄρειος· εἰ χρὴ ταύτην σωματικὴν τοῖς ἀσάρκοις μικροῦ δεῖν καὶ ἀναίμοσι σώμασι προσφερομένην ὀνομάζειν· τῶν γὰρ ἀγρίων δένδρων συλλέγοντες τοὺς καρπούς, αὐτοσχέδιον ἑαυτοῖς παρείθουν τὴν τράπεζαν, πλην εἰ μήπου πλοίου ποθὲν ἀποκειλάντος εὐχῆς χάριν παρέλαβόν τινες· τοῦτο γὰρ εἰθιστό τισιν ἐκ πολλοῦ ὅς καὶ τῶν ἐξ ἔθνους ἐπικομιζομένων μεταδίδοντες, οἷον σῖτον ἢ κέχρον, εἰ τύχοι, ἢ εἰ τινος ἄλλου τῶν σπερμάτων, τῶν παρ' ἐκείνου ἀντελάμβανον ὀπωρῶν» (Γ ε δ ε ὡ ν, ὁ Ἐθῶς σ. 96. καὶ Κ. Φ ρ ε α ρ ἰ τ ο υ, ἐν Πανδώρα τ. ΙΕ' σ. 196). Ἡ ἐν ἀγίῳ Ὅρει ζωὴ τῶν τοιούτων μοναχῶν, ἄμοιρος ἀνωτέρας πνευματικότητος καὶ στείρα περιοριζομένη εἰς φανατικὴν τινὰ σωματικὴν ἀσκησιν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σαγηνεύσῃ καὶ συνδέσῃ πνευματικῶς τὸν Μεταφραστὴν· οὐδ' αὐτὸς ὁ ὄσιος Ἀθανάσιος ἐφαντάζετο ὅτι θὰ συνήντα ἐν Ἐθῶ μοναχοῦς, οἵτινες ἐξαγριωθέντες ἐκ τῆς παρουσίας αὐτοῦ καὶ τῶν συντελουμένων ὑπ' αὐτοῦ κτισμάτων ἀπεκάλουν πλάνον καὶ πονηρὸν ὡς τοὺς ἀρχαίους τύπους καὶ ἔθιμα καταλύοντα καὶ ζεύγη βοῶν ὠνούμενον καὶ τὸ ὄρος κόσμον μεταποιοῦντα. Ἀμόρφωτοι

Καὶ εἰς ἐπίρρωσιν τῶν συμπερασμάτων μου προσέροχεται μαρτυρία ἀσφαλῆς καὶ πολύτιμος. Ἐν κώδικι τοῦ ἰγ' αἰῶνος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Παρισίων¹ ὑπ' ἀριθ. 13 φ. 381^α ἀνεκάλυψα Κανὸνα εἰς τὸν Πρόδρομον φέροντα ἀκροστιχίδα τοιαύτην: «Αἰνεῖ βασιλεὺς τὸν Πρόδρομον ἐκ πόθου· ποίημα τοῦ Λογοθέτου Συμεών, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως Κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα· ἔστι δὲ ὁ τοιοῦτος κανὼν εἰς πάσας τὰς ἑορτὰς τοῦ ἁγίου»². Ὁ Συμεὼν ὁ Λογοθέτης καὶ Μεταφραστὴς ζῆ ἄρα ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ Ζ' τοῦ Δούκα τοῦ Παραπινάκη (1071 - 1078), ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ὁποίου συντάσσεται καὶ ὁ παρῶν Κανὼν εἰς τὸν Πρόδρομον, ὅπως καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 18 μνημονευθεῖσα ἀνωτέρω ἐπιστολὴ τοῦ Συμεών «ὡς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως τινὶ μητροπολίτῃ».

Ὅτι Συμεὼν ὁ Λογοθέτης τοῦ Δρόμου εἶναι αὐτὸς ὁ καὶ Μάγιστρος καὶ Μεταφραστὴς ἐπικαλούμενος, περὶ τούτου μαρτυροῦσι πλεῖστοι Κώδικες, ἐν οἷς ὅτε μὲν καλεῖται Μάγιστρος, ὅτε δὲ Μάγιστρος καὶ Λογοθέτης, ὅτε Λογοθέτης καὶ Μεταφραστής, ἄλλοτε ἀπλῶς Λογοθέτης, καὶ ἄλλοτε ἀπλῶς Μεταφραστής. Οὕτως ἐν Κώδ. Η 26 τῆς Λαύρας φ. 280 φέρεται «Στιχηρὰ ποίημα Συμεών τοῦ Μεταφραστοῦ»· ὁμοίως καὶ ἐν τῷ Κουτλουμουσιανῷ Κώδ. τῷ περιέχοντι τὰ Τριώδια τῆς κδ' Δεκεμβρίου «ποίημα Συμεών τοῦ Μεταφραστοῦ»³. Ἐν Κώδ. 543 φ. 5 Βατοπεδίου «Συμεών Μαγίστρου καὶ Λογοθέτου ἐπιτομὴ κανόνων». Ἐν Κώδ. Δ55 Λαύρας φ. 219 ὁ πρόορτος Κανὼν «ποίημα Συμεών τοῦ Λογοθέτου τοῦ Δρόμου. Ἐν

καὶ ἀπλοὶ καὶ ἄγριοι καὶ ἀκοινώνητοι καὶ ἄγνωστοι εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρίσκοντο ἐν ἐπικοινωνίᾳ πνευματικῇ μετὰ τοῦ σοφοῦ Συμεών, τὸν ὁποῖον μόνον ἡ ἀνωτέρα πνευματικὴ ζωὴ ἠδύνατο νὰ συγκινήσῃ. Ἐπικοινωνεῖ ἐπιστολικῶς μετὰ τοῦ Ἄθω, ὅτε οὗτος ἦν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τουτέστι κατὰ τὸν ἰα' αἰῶνα.

¹ Ὁ Κώδ. μεγάλου σχήματος, μεμβράνινος, δίσηλος ἐκ φύλλων 478 περιέχει τὰ δώδεκα Μηναια, τὴν Παρακλητικὴν, τὸ Τριώδιον καὶ τὸ Πεντηκοστάριον.

² Ὁ Κανὼν τοῦ Συμεών εἰς ἧχον πλ. δ' πρὸς τό: «Ἀρματηλάτην Φαραῶ», ἄρχεται οὕτως:

*Ἀνοιγομένης δι' ἐλέους ἄβυσσον
τῆς εὐσπλαγχνίας Θεοῦ
ὡς πρωϊνὸς ὄρθρος
καὶ ἀστὴρ φανότατος
ὁ Πρόδρομος ἀνέτειλεν
ἐκ μητρὸς στεῖρουσούσης
ἐμφαίνων πᾶσι τὸν ἥλιον
τῆς δικαιοσύνης ἐγγίζοντα.*

³ Ἰδ. τὴν ὑπὸ Κουτλουμουσιανοῦ Βαρθολομαίου κατὰ τὴν κ' Δεκεμβρίου ἐν τῷ Μηναιῷ σημειώσιν. Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Μηναιῶν τῇ γενομένῃ ἐν Κ/πόλει τῷ 1843 τὰ τριώδια ἐπιγράφονται: «ποίημα Συμεών Λογοθέτου καὶ Μεταφραστοῦ».

τῷ ἀνωτέρω μνησθέντι Παρισινῶ Κώδ. (13) ὁ Κανὼν τοῦ Προδρόμου λέγεται «ποίημα τοῦ Λογοθέτου Συμεῶν»· ἐν τῷ αὐτῷ Κώδ. φ. 291^β ὁ Κανὼν Μαρίας τῆς Αἴγυπτίας «ποίημα Συμεὼν Μαγίστρου καὶ Λογοθέτου τοῦ Μεταφραστοῦ». Ἐν Κώδ. Γ111 Λαύρας φέρεται «Συμεὼν Μαγίστρου καὶ Λογοθέτου ἐκλογή λόγων τριάκοντα ἀπὸ πάσης συγγραφῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κ/πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου». Ἐν Κώδ. Δ8 καὶ Δ52 Λαύρας ἀναγινώσκουμεν «Συμεὼν Λογοθέτου Λόγος διαλαμβάνων τὰ ἀπὸ τῆς σεβασμίας γεννήσεως κ.έ. Ἐν Κώδ. Ε188 Λαύρας φ. 83^α «τῇ Α΄ Κυριακῇ τῶν νηστεϊῶν ὑπόμνημα εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τῆς ἀχράντου καὶ προσκυνητῆς εἰκόνας τῆς παναμώμου Δεσποίνης... συγγραφὴν παρὰ τοῦ κυροῦ Συμεὼν καὶ Λογοθέτου τοῦ Μεταφραστοῦ».

Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἰς τοὺς διαφόρους Κώδικας ἐναλλάσσουσιν, ὅτε πάντας τοὺς τίτλους τοῦ Συμεὼν περιλαμβάνουσαι, ὅτε τοὺς δύο καὶ πότε τὸν ἕνα· τὸ βέβαιον δὲ εἶναι ὅτι διὰ πάντων καταφαίνεται ἡ ταυτότης τοῦ αὐτοῦ προσώπου, παρὰ τὴν γνώμην τῶν χωριζόντων Συμεὼν τὸν Μάγιστρον ἀπὸ Συμεὼν τὸν Μεταφραστήν. Ὁ Συμεὼν ἦν Λογοθέτης τοῦ Δρόμου, Μάγιστρος καὶ Μεταφραστής.

Ἄλλ' ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Μιχαὴλ Δούκα ἀπαντῶμεν Συμεὼν τὸν Μάγιστρον τὸν ἐπικαλούμενον Σήθ. Εἰς τὸ τέλος τῆς διατάξεως Μιχαὴλ τοῦ Ἀτταλειάτου¹ ἀναγινώσκουμεν: «ἐξωνήθη (μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἀτταλειάτου) ἀπὸ τοῦ ἀποικομένου Μαγίστρου κυροῦ Συμεὼν τοῦ Σήθ βιβλία μεταφράσεις δέκα»· προφανῶς ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ τοῦ δεκατόμου ἀγιογραφικοῦ ἔργου τοῦ Μεταφραστοῦ. Ἐκαστος μὴν τῶν βίων τοῦ Μεταφραστοῦ ἀπετέλει ἕνα ἢ καὶ δύο τόμους, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς Κώδικός τινος, ὅστις τοὺς βίους τῶν ἁγίων τοῦ μηνὸς Μαΐου ἐπιγράφει ὡς δεκάτην βίβλον «Δέκατος βίβλος τῶν Λογοθέτου λόγων». Ὅτι ὁ Συμεὼν Σήθ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μιχαὴλ ζῆ ἔχομεν τὸ γνωστὸν ἔργον τοῦ Συμεὼν τὸ ἐπιγραφόμενον «Συμεὼν Μαγίστρου τοῦ Σήθ πρὸς τὸν βασιλέα κύρ Μιχαὴλ τὸν Δούκα περὶ τροφῶν». Ὅτι δὲ καὶ μεταφραστὴς ἦν ὁ Σήθ μανθάνομεν ἐκ τινος αὐτοῦ μεταφράσεως περισωθείσης εἰς πολλοὺς Κώδικας², ἐν δὲ τῷ ὑπ' ἀριθ. 65 φ. 12^β τῆς μονῆς τῶν Βλατέων³ φέρεται: «Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τῶν ιε' ὀμι-

¹ Κ. Σάθ α, Μεσαιων. Βιβλ. τ. Α' σ. 68. Ὁ Ἀτταλειάτης ἴδρυσεν τὴν μονὴν τοῦ Πανοικτίρμονος καὶ τὸ πτωχοκομεῖον τῷ 1077· ἡ ἀγορὰ τῶν μνημονευμένων δέκα μεταφράσεων ἐγένετο ὑπὸ τῆς μονῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀτταλειάτου (πότε ἀκριβῶς οὗτος ἀπέθανεν ἀγνοοῦμεν· ἡ ἱστορία αὐτοῦ περατοῦται εἰς τὸ ἔτος 1080· ἂν ἐπέζησε καὶ πέραν τοῦ ἔτους τούτου ἀγνοῦται).

² Ἐν Κώδ. Θ 187 φ. 102 Λαύρας (περὶ στεφανίτου καὶ ἰγνηλάτου), Λ 20 Λαύρας, Ω 15 Λαύρας καὶ ἄλλοις.

³ Σωφρονίου Εύστρατιάδου, Κατάλογος τῆς μονῆς Βλατέων σ. 109.

λιῶν ὁποῦ συνομίλησεν φιλόσοφος τις τῷ βασιλεῖ Ἰνδίας Ἀβεσαλὼμ· ὁποῦ τὰς ἔφερον εἰς τὴν παροῦσαν ὁ Περζουὲ ὁ σοφὸς ἱατρὸς καὶ τὰ ἐμεταγλώττησεν ἔπειτα Συμεῶν ὁ Σήθ καὶ πρίγγιπος Ἰταλίας τὰ ἤφερον εἰς τὴν ἑλληνικὴν φωνήν· καὶ νῦν ἐγὼ Θεοδόσιος εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν ὀνομάζεται δὲ τὸ βιβλίον Κοιλίηλε καὶ Δίμνε ἀραβικῶς ἢ κατὰ στεφανίτην καὶ ἠχνιλάτην μυθικὴ διήγησις». Ὁ αὐτὸς περίπου τίτλος καὶ ἐν τῷ Βατοπεδινῷ Κώδικι 597, ἔνθα λέγεται ὅτι τὰς ὀμιλίας ταύτας μετέφερον ἔξ Ἰνδιῶν ὁ ἱατρὸς Περζουὲ εἰς Περσίαν «καὶ τὰ ἐμεταγλώττησεν ἔπειτα ὁ Συμεῶν Σήθ καὶ πρίγγιπος Ἰταλίας τὰ ἤφερον εἰς τὴν ἑλληνικὴν»¹. Ἐν δὲ τῷ Βατοπεδινῷ² Κώδ. 524 ὁ εἰς τὸ ἀπλοῦν ἰδίωμα μεταφράσας τὸ ἑλληνικὸν τοῦ Συμεῶν κείμενον Πρωτονοτάριος Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλᾶς³ ἐκτίθησιν οὕτω τὰ τῆς μεταφράσεως:

*«Βίβλος μυθικὴ ἔξ Ἰνδικῆς σοφίας
προσενεχθεῖσα πρὸς γλῶσσαν τὴν περσίδα
ἀραβικὴν τε εἶτα τὴν ἑλληνίδα
καὶ νῦν πρὸς ἀπλὴν τὴν τῶν πολλῶν δημῶδη
πρὸς βιωτικὸς παρομοιώδεις ὕθλους
οὗς ὁ Περζουὲ μεταγλωττήσας πρῶτος
Συμεῶν φιλόσοφος δεύτερος ἀνεφάνη
ὅς καὶ ἀμυρᾶς καὶ ρῆξ ἦν Σικελίας
Καλλαθρίας τε πρίγγιπος Ἰταλίας,
αὐθις Θεοδόσιος ταῦτι γεγράφει
δῶρον τῷ καιρῷ χρῆσιμον τοῖς ἀνθρώποις
ἡδονῆς ὡς φέροντα πρὸς ὁδὸν ξένην
λόγοι σοφιστῶν μετασχηματισθέντες
ἔνοιοι θαυμάσιοι ἐξυφασμένοι*

Τὸν μεταφραστὴν τοῦτον Σήθ ὁ Ζυγομαλᾶς καλεῖ φιλόσοφον, οἱ δὲ Κώδικες (εἰς τὴν περὶ τροφῶν πραγματείαν πρὸς Μιχαὴλ τὸν Δούκα) μάγιστρον. Ὡσαύτως μάγιστρον καλεῖ τοῦτον καὶ ὁ μοναχὸς ὁ προσθέσας ἐν τῇ διατάξει τοῦ Ἀτταλειάτου τὴν περὶ ἔξαγορᾶς τῶν δέκα βιβλίων τῶν

¹ Ἰδ. ἡμέτερον κατάλογον Κωδίκων μονῆς Βατοπεδίου σ. 117.

² Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 108.

³ Ἐν σελ. 2 τοῦ Βατοπεδ. Κώδ. 524 ὡς ἐπικεφαλὴς τῶν στίχων «ἐξηγητικὴ Θεοδοσίου πρωτονοταρίου». Ἡ μετάφρασις τοῦ Συμεῶν ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Βερολίνῳ τῷ 1697 ὑπὸ G. Stark καὶ τῷ 1889 ὑπὸ τοῦ Vittorio Puntoni. Ἡ μετάφρασις τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ, γενομένη τῷ 1584, σφίζεται ἐν τῷ Παρισινῷ Κώδ. 2902. Ἰδ. Krumbacher, Gesch. der Byz. Litter. σ. 896. Ἐν φ. 13^β τοῦ ἀνωτέρω Παρισινοῦ Κώδ. σημειοῦται: «Καὶ νῦν ἐγὼ Θεοδόσιος καὶ Πρωτονοτάριος Ζυγομαλᾶς Ναύπλιος τὰ ἐμετέφερα εἰς τὴν ἀπλὴν καὶ σύντομον στραταν, ὅτι καὶ τὸ ἑλληνικὸν πολλοὶ τὸ ἐτέφρωσαν ἄλλως καὶ ἄλλως».

μεταφράσεων σημείωσιν, Λογοθέτην δὲ ὁ Παρισινὸς Κῶδ. (13) εἰς τὸν Κανόνα τοῦ Προδρόμου, ὃν γράφει ὁ Συμεὼν ὡς ἐκ προσώπου Μιχαὴλ τοῦ Δούκα.

Κατὰ ταῦτα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Δούκα (1α' αἰῶνα) συναντῶμεν Συμεὼν τὸν Λογοθέτην στενωῶς μετὰ τοῦ Δούκα Μιχαὴλ συνδεόμενον καὶ ἐκ προσώπου αὐτοῦ γράφοντα κανόνα καὶ ἐπιστολάς, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, καὶ Συμεὼν τὸν Μάγιστρον τὸν Σήθ, ὁμοίως γνωστὸν τῷ Μιχαὴλ Δούκα καὶ τὸ περὶ τροφῶν σύγγραμμα αὐτῷ προσφέροντα. Τούτου οὕτως ἔχοντος, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι δύο διαφόρους Συμεὼν, τὸν Λογοθέτην, καὶ Μάγιστρον Σήθ ἐχρησιμοποιοῦν ὡς γραμματεῖς τρόπον τινὰ αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, ὅποτε ὁ εἰς, ὁ φιλόσοφος καὶ Μάγιστρος ἐπὶ ἑκατὸ εἰς τὰς πνευματικὰς χρεῖας τοῦ αὐτοκράτορος; Πάντως οὐχί. Ὁ Λογοθέτης καὶ Μάγιστρος Σήθ ἦν τὸ αὐτὸ πρόσωπον περιβεβλημένον τὰ ἀξιώματα ταῦτα καὶ στενωῶς μετὰ τοῦ Δούκα συνδεόμενον. Ὁ τὸ κείμενον τοῦ Συμεὼν εἰς τὸ δημῶδες ἰδίωμα μεταφράσας Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλαῶς ἐσημείωσεν ἀκριβέστερον καὶ τοὺς λοιποὺς τίτλους τοῦ φιλοσόφου Συμεὼν, ὅτι ἦν ἀμνηστὸς καὶ ρητὴς τῆς Σικελίας καὶ Καλαβρίας καὶ πρίγκηψ τῆς Ἰταλίας ἐπιπροσθέσας τούτοις καὶ τὸ Σήθ, τὸ ἄγνωστον τοῦτο καὶ ξενίζον ἐπίθετον. Ἀλλὰ ὁ Μεταφραστὴς Συμεὼν ἦν Κωνσταντινουπόλιτις. Τοιοῦτον δὲ ἐπάνυμον ξενικὸν οὔτε γινώσκωμεν, οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ φέρῃ προσωπικότης τοιαύτη. Μὴ ἄρα γε τὸ ἐπίθετον Σήθ ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ μεταφραστικὸν αὐτοῦ ἔργον, ἀφοῦ τόσον ἐπιδεξιῶς ἐκ τῆς Περσικῆς γλώσσης μετέφερεν εἰς τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν τὸ σύγγραμμα τοῦ Περζουέ; Μήπως ἦν ὁ ἐπίσημος διερμηνεὺς μεταξὺ τῆς Περσικῆς καὶ Βυζαντινῆς ἀλλῆς, καὶ τῶν ἀμοιβαίων ἐγγράφων μεταφραστῆς, ἔξ οὗ ἀπεδόθη αὐτῷ ὁ Περσικὸς τίτλος τοῦ Σήθ; Ὁ Ψελλὸς ἐν τῷ ἐγκωμίῳ αὐτοῦ εἰς τὸν Μεταφραστὴν Συμεὼν ὑπαινίσσεται τοιοῦτόν τι ὑπόουρημα τοῦ Συμεὼν, ἐν οἷς λέγει: «ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ τρόπου πίστις ἐν τούτοις τοῦτον ἐκήρυξε, μετὰ τῶν ἀδύτων καὶ τὰς κοσμικὰς φροντίδας συνείληφεν, ὡς αὐτὸν γεγενῆσθαι ἀπαγγελέα τε τῷ κρατοῦντι τῶν ἔξωθεν καὶ ἔξαγγελέα τῶν τοῦ κρατοῦντος τοῖς ἔξωθεν καὶ ἦν ὡσεὶ δεσμὸς τῆς διοικησεως ἀκριβής»¹. Καὶ μήπως ἐκ τοῦ ἀξιώματος τούτου, τοῦ μεταφραστοῦ ἐκ τῆς Περσικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὰνάπαλιν τῶν ἐπισήμων τῶν δύο αὐτῶν ἐγγράφων προσέλαβε τὴν ἐπωνυμίαν καὶ τὸν τίτλον τοῦ Μεταφραστοῦ, ὅστις δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ παραδεδεγμένα, ὅτι δηλονότι τὰ ἀγιολογικὰ ὑπομνήματα μετέφρασεν εἰς ἴδιον ὕφος καὶ λεκτικόν;² Ἡ ἐργασία τοῦ Συμεὼν εἰς τὰ ἀγιολογικὰ μνημεῖα δὲν εἶναι

¹ Migne, Patr. Gr. τ. 114 σ. 189.

² Ὁ Ψελλὸς ἐν τῷ ἐγκωμίῳ αὐτοῦ εἰς τὸν Μεταφραστὴν (Migne, Ἐνθ' ἀνωτ. σ. 189) οὕτως καθορίζει τὸ ἔργον τοῦ Συμεὼν. «Οἱ πρὸ τοῦ θαυμασίου τοῦδε ἀνδρὸς ἐνταῦθα

κατὰ τὴν κυριολεξίαν ἔργασία μεταφραστοῦ, διασκευαστοῦ μᾶλλον τῶν ἀρχαίων ὑπομνημάτων, τὰ ὅποια κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ψελλοῦ «ἐκάλλυνε καὶ κατεκόσμησε». Ἐκ τῆς τοιαύτης καὶ μόνης ἐργασίας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προσλάβῃ τὸν τίτλον τοῦ Μεταφραστοῦ, ὅστις δὲν ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος¹. Ἡ μετάφρασις τῆς Περσικῆς βίβλου τοῦ Περζουὲ δικαιολογεῖ ὀρθότερον τὴν τοιαύτην ἑπωνυμίαν, τὴν ὁποίαν οἱ σύγχρονοι αὐτῷ ἀπέδωκαν ἀνταποκρινομένην πρὸς τὴν γλωσσομάθειαν καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ. Οἱ τίτλοι τοὺς ὁποίους ὁ Συμεὼν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἔφερε συντέλεσαν εἰς τὴν ἐπικρατήσασαν περὶ αὐτοῦ σύγχυσιν καὶ τὸν διχασμὸν εἰς δύο διάφορα πρόσωπα χρονολογικῶς ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα· ἐχώρισαν τὸν χρονογράφον Συμεὼν τὸν Μάγιστρον ἀπὸ τὸν Μεταφραστήν, τὸν ὁποῖον καὶ περιέφερον, ἄνευ ἀποχρώσεως ἀποδείξεως, ἀπὸ ἐποχῆς εἰς ἐποχὴν². Τὰ προσ-αγόμενα παρ' ἐκάστου ἐπιχειρήματα δὲν ἦσαν τοιαύτης φύσεως ὥστε νὰ λύσουν ὀριστικῶς τὸ ζήτημα· ἱστορικαὶ ἀποδείξεις δὲν ὑπῆρχον· εἰκασίαι μόνον καὶ γῶμαι ἐπισφαλεῖς ἀνατρεπόμεναι ἀκόπως ὑπὸ τῶν ἄλλων. Τὴν ἐγκυρωτέραν μαρτυρίαν περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀκμῆς τοῦ Συμεὼν παρέχει ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς παρισινὸς Κώδιξ ἀναγράφων καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸν Κανόνα τοῦ Προδρόμου καὶ τὸν ἐκζητήσαντα τὴν σύνταξιν αὐτοῦ Μιχαὴλ Δούκα. Καὶ ἔχομεν οὕτω φῶς παρήγορον ἱκανὸν νὰ διαλύσῃ τὰ σκότη καὶ ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς τοὺς ἔρευνῶντας εἰς τὸ ποθοῦμενον. Ἡ ἀπόστασις ἢ χωρίζουσα τοὺς πρώτους ἀφ' ἡμῶν δὲν εἶναι μεγάλη· εἰς τὸν δέκατον ἐσταμάτησαν αἰῶνα οἱ πρῶτοι σοφοὶ ἐρευνηταί, διότι πέραν τούτου δὲν εὔρον τὰ ἴχνη τοῦ Μεταφραστοῦ, εἰς τὸν ἐνδέκατον ἀνήλθομεν ἡμεῖς διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀνακα-

τάς ἐκείνων πράξεις ἀναγραφάμενοι, οὐμενοῦν τῆς μεγαλοπρεπείας ἐκείνων ἐφίκοντο. Ἄλλὰ τὰ μὲν αὐτῶν κατεψεύσαντο, τὰ δὲ μὴ δινηθέντες κατάλληλα θεῖναι, ἀκομφον ἐκείνοις τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀφιλότιμον συγγεγράψασιν οὔτε καλὴν ὑποθέμενοι ἔννοιαν· οὔτε μὴ εὐπρεπέσι κατεκοσμήσαντο λέξεσιν οὐδ' ἀκριβῶς ὑπογράψαντες... ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁ θαυμασίος Συμεὼν ταῦτὸν ἐπεπόνθει τοῦτοις... ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν μαρτύρων ἀγῶνας καὶ δρόμους, τὰς τε τῶν ἀσκητῶν ἐγκρατείας καὶ καρτερίας ἐκάλλυνέ τε καὶ κατεκόσμησε».

¹ Ὁ Baillet ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Discours sur la vie des Saints σ. 58 λέγει ὅτι ὁ Μεταφραστής ὀνομάσθη οὕτω, διότι μετέφερεν εἰς ἴδιον ὕφος καὶ μέθοδον τοὺς βίους τῶν ἁγίων ὡς traducteur, glossateur καὶ interpolateur (Migne, τ. 114 τ. 158).

² Ὁ Ἅγιος Γεώργιος Νικοδημος (Συναξ. τ. Α' σ. 249 Νοεμ. θ') θέλει τὸν Συμεὼν ἀκμάζοντα ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐν τῷ Νέῳ Παραδείσῳ γνώμην, ὅτι οὗτος ἤμασεν ἐπὶ Λέοντος τοῦ μεγάλου (ἐνθ' ἀνωτ. σημ. 2). ὁ Γεδεών (Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον σ. 190 σημ. 55) ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. ὁμοίως καὶ ὁ Γεώργιος Παπαδόπουλος (Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς σ. 256). Ὁ Ehrhard, Delehaye, Jugie καὶ Emereau (Hymnographi Byzantini ἐν Echis d' Orient ἔτ. 28 (1925) σ. 175) κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα, ὁ δὲ Casimir Oudin (Commentarius τ. Β στ. 1301) ἀγωνίζεται ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀκμὴν τοῦ Μεταφραστοῦ κατὰ τὸν ἰβ' αἰῶνα, καίτοι γνωρίζων ὅσα περὶ τῶν Συμεωνίων γράφει ὁ Ἀλλάτιος.

λύσεων. Καί εις τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον πιστεύομεν ὅτι θὰ καταλήξῃ καὶ ἡ περαιτέρω ἔρευνα ἐνισχύουσα τὴν βάσιν ταύτην καὶ νέα προσέτι προσκομίζουσα μαρτύρια. Ἡ περιγραφή ἄλλως τοῦ ἔξωτερικοῦ σχήματος καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ μειδιάματος, ὡς διαγράφονται ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τοῦ Ψελλοῦ, πείθει ἡμᾶς ὅτι ὁ Ψελλὸς ἐγνώρισε προσωπικῶς τὸν Μεταφραστὴν. Ἴδου αἱ λέξεις τοῦ Ψελλοῦ. «Καὶ ἐπὶ τούτοις οὐδὲ χαρίτων ἄμοιρος ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ κατήρτυτο αὐτῷ πρὸς πᾶσαν σπουδὴν μετ' ἐμμελοῦς παιδιᾶς καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ἡ διάνοια, μεγαλοπρεπῶς δὲ ἔχων καὶ τῆς στολῆς καὶ τοῦ σχήματος ἅμα καὶ τοῦ βαδίσματος ἀντήλλατε τὸ ἦθος πρὸς τὸ φαινόμενον, ἐπίχαρις τε ὢν καὶ εὐπρόσιτος καὶ αὐτόθεν ἔλκων πάντας τῷ μειδιάματι»¹. Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἐγκωμιαστοῦ Ψελλοῦ δὲν προδίδουσι προσωπικὴν γνωριμίαν καὶ αὐτοψίαν τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἄρχοντος, τοῦ σαγηνεύοντος πάντας διὰ τῆς ἔξωτερικῆς παραστάσεως, τοῦ βαδίσματος, τοῦ εὐπροσηγόρου ἤθους καὶ τοῦ μειδιάματος; Πρὸς τί νὰ προσθέσῃ τὰ τοιαῦτα ὁ Ψελλός, ὅστις εὐρίσκετο ἐν ἀμυχανίᾳ τί πρῶτον περὶ τοῦ ἀνδρὸς νὰ εἴπῃ ἢ ποίαν αὐτοῦ ἀρετὴν νὰ ἐξυμνήσῃ; Ἄλλὰ προσέθηκε ταῦτα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὥραιας καὶ εὐπρεποῦς ἔξωτερικῆς παραστάσεως τοῦ ἐκλιπόντος σοφοῦ διατελῶν, τὸν ὅποιον εἶδε καὶ βαδίζοντα καὶ ἐπιχαρίτως μειδιῶντα. Ὑπῆρξεν ἄρα σύγχρονος αὐτοῦ ὁ Συμεών, κατὰ τὸν ἰα' ἀκμάσας αἰῶνα, καὶ δὴ ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Δούκα.

Ὁ Μεταφραστὴς Συμεών, πλὴν τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἄλλων ἔργων², ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς καὶ σημαντικὸν ἀριθμὸν ποιημάτων ἐκκλησιαστικῶν. Ταῦτα λίαν ἐνωρὶς εἰσηλθόντες εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ψαλλομένων ᾠσμάτων ὡς δείγμα ἑξαιρετικῆς τιμῆς, ἦν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὸν κατ' ἐξοχὴν ἀγιόγραφον ἔδειξε, τὸν ἐν ὁσίοις ἔργοις καὶ θεαρέστῳ βίῳ τὴν ζωὴν διανύσαντα. Εἶναι δὲ τὰ ἐπόμενα :

Α'. ΚΑΝΟΝΕΣ

Ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ.

Τῇ κ' Προεόρτια τῶν Χριστουγέννων.

1) Κανὼν οὗ ἡ ἀχροστιχίς «Ὁσαννὰ Χριστὸς εὐλογημένος Θεός».

³Ἦχος δ'. Ὡφθησαν αἱ πηγαί.

«*Στόματος*

ἐξ ἀνδρῶν θεηγόρων

*καὶ προφητῶν ἱερῶν»*³.

¹ Migne, Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 189.

² Ἰδ. Ἀλλατίου, De scriptis Symeonis Metaphraste diatriba παρὰ Migne τ. 114 τ. 129). Ehrhard, παρὰ Krumbacher, Geschichte der Byz. Litt. σ. 178,200.

³ Κῶδ. Δ 55 φ. 219^α Λαύρας, ποίημα Συμεών τοῦ Λογοθέτου τοῦ Δρόμου.

- 2) Τριώδιον, οὗ ἡ ἀκροστιχίς «Τῆ Δευτέρα».
 Ἦχος β'. Τῷ τὴν ἄβατον.
*«Ἡ ἀπόρητος
 Λόγον Θεοῦ κατάβασις
 ὅπερ αὐτὸς θεάνθρωπος...»¹.*
- 3) Τῆ κα' Διώδιον, οὗ ἡ ἀκροστιχίς «Τρίτη τε».
 Ἦχος β'. Ὡδὴ η'. Τῷ δόγματι.
*«Ραθυμίας ὕπνον ἀφ' ἡμῶν
 βαλώμεθα
 καὶ ψυχῶν ἐρηγόρσει...»².*
- 4) Τῆ κβ' Τριώδιον, οὗ ἡ ἀκροστιχίς «Τετράδι ψαλῶ».
 Ἦχος β'. Ὡδὴ γ'. Τῆς πίστεως.
*«Ἐν κενοῖς τὸ συνέδριον τοῦ Ἡρώδου
 καὶ γνώμη συναθροίζεται μαιφόνῳ...»³.*
- 5) Κανών, οὗ ἡ ἀκροστιχίς «Τῆ μακρᾶ Πέμπτη μακρὸν ὕμνον ἐξάδω».
 Ἦχος πλ. β'. Τμηθείση τιμάται.
*«Ἡ πανταυία
 καὶ παρεκτικὴ ζωῆς
 ἡ ἄπειρος σοφία τοῦ Θεοῦ...»⁴.*
- 6) Τῆ κγ' Τριώδιον, οὗ ἡ ἀκροστιχίς «Προσάββατόν τε».
 Ἦχος πλ. β'. Ὡδὴ ε'. Πρὸς σὲ ὀρθοῖζω.
*«Ρυφθέντες φρένας
 καὶ προκαθαρθέντες
 μυστηρίου μεθέξει...»⁵.*
- 7) Τῆ κδ' Κανών, οὗ ἡ ἀκροστιχίς κατ' ἀλφάβητον.
 Ἦχος πλ. β'. Κύματι θαλάσσης.
*«Ἄρχων ἐξ Ἰούδα
 ἐξέλιπεν ἦδη
 ᾧ γὰρ ἀπόκειται...»⁶.*

¹ Ἰδ. ἔντυπα.

² Ἰδ. ἔντυπα.

³ Ἰδ. ἔντυπα.

⁴ Ἰδ. ἔντυπα.

⁵ Ἰδ. ἔντυπα.

⁶ Ἰδ. ἔντυπα.

8) Ὁ ἄλλος Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς «Καὶ σήμερον δὲ Σάββατον μέλλω μέγα».

Ἦχος πλ. β'. Κύματι θαλάσσης.

«Κύριε Θεέ μου
γενέθλιον ὕμνον
καὶ προεόρτιον . . . »¹.

Ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ

Τῇ α'. Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας.

9) Κανὼν, ἡχος πλ. β'. Ὡς ἐν ἠπείρῳ.

«Τῷ μακαρίῳ καὶ πρώτῳ καὶ τοεῶν
φωτὶ πλησιάζουσα
ὡς ἡμέρας καὶ φωτὸς
γεγονῶτα τέκνον, καθαρῶ . . . »².

Ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ

Τῇ κθ'. Ἡ ἀποτομή τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.

10) Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς: «Αἰνεῖ βασιλεὺς τὸν Πρόδρομον ἐκ πόθου».

*Ποίημα τοῦ Λογοθέτου Συμεῶν
ὡς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα*

Ἔστι δὲ ὁ τοιοῦτος Κανὼν εἰς πάσας τὰς ἑορτὰς τοῦ ἁγίου.

Ἦχος πλ. δ'. Ἀρματηλάτην Φαραῶ.

«Ἀνοιγομένης δι' ἐλέους ἄβυσσον
τῆς εὐσπλαγχνίας Θεοῦ
ὡς πρωϊνὸς ὄρθρος
καὶ φωστὴρ φανότατος
ὁ Πρόδρομος ἀνέτειλεν» . . . ³.

¹ Ἰδ. ἔντυπα. Τὰ ἀνωτέρω Τριψῖδια ἐν Κώδ. τῆς μονῆς Κουτλουμουσίου, ὡς σημειοῖ ὁ Κουτλουμουσιανὸς Βαρθολομαῖος ἐν τῷ Μηναίῳ τοῦ Δεκεμβρίου (κ' τοῦ μηνός), ἐπιγράφονται «ποίημα Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ» ὡς καὶ ἐν τῇ ἐν Κ' πόλει τῷ 1843 γενομένη ἐκδόσει τῶν Μηναίων «ποίημα Συμεῶν Λογοθέτου καὶ Μεταφραστοῦ». Ἰδ. καὶ Byz. Zeitschrift τ. Η' σ. 77.

² Κώδ. 13 φ. 291β' Ἐθνικ. Βιβλ. Παρισίων (ποίημα Συμεῶν Μαγίστρου καὶ Λογοθέτου τοῦ Μεταφραστοῦ). 341 φ. 213^α τῆς αὐτῆς Βιβλιοθήκης. Δ 37 φ. 25β' Λαύρας).

³ Κώδ. 13 φ. 381^α Ἐθνικ. Βιβλ. Παρισίων. Θ 33 σ. 224 Λαύρας.

11) Κανὼν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.

Ἦχος πλ. β'. Κύματι θαλάσσης.

«Θέλων σου τὸ πλάσμα
σωτήρ μου ζωῶσαι
σταυρῶ ἀνήρησαι»...¹.

Β'. ΣΤΙΧΗΡΑ

(Μαίτου κα'). Συμεῶν τοῦ ἐν τῷ Θαυμαστῷ ὄρει

1) Στιχηρὰ προσόμοια, ὧν ἡ ἀκροστιχὶς «Συμεῶν».

Ἦχος πλ. α'. Ὅσιε πάτερ.

- α) Στύλος πυρίπνοος...
- β) Ὑψος πρὸς θεῖον...
- γ) Μάρθας τῆς θείας...
- δ) Ἐχων θεόθεν...
- ε) ὧ τῶν θαυμάτων...
- ς) Νεύματι θεῖον...².

2) Ἔτερα Στιχηρὰ κατ' ἀβ διπλᾶ.

Ἦχος δ'. Ἦθελον δάκρυσι.

«Ἄνοιξον Κύριε ὁ Θεός μου
μετανοίας πύλας μοι...
Ἄνω τὸ ὄμμα τῆς διανοίας
ἀτενίσαι σῶτερ...³.

3) Ἔτερα Στιχηρὰ κατ' ἀβ.

Ἦχος δ'. Ἦθελον δάκρυσι.

«Ἄπας ὁ βίος μου μετὰ πορνῶν
καὶ τελωνῶν ἐκδεδαπίνηται...»⁴.

¹ Κῶδ. 14 φ. 234^α Λαύρας. 396 σ. 187 Ἑθνικ. Βιβλ. Παρισίων.

² Κῶδ. 157⁴ φ. 201^α Ἑθνικ. Βιβλ. Παρισίων ἔνθα σημειοῦται ὡς ποίημα «Θεοφάνους», ἀλλ' εἰς τὰς ἀκροστιχίδας θέτουσι συνήθως οἱ ποιηταὶ τὸ ὄνομά των.

³ Κῶδ. Η 26 φ. 280^α Λαύρας. 762 φ. 1^β Βατοπαιδίου. Θ 84 φ. 67 Λαύρας. Ι 195 σ. 236 Λαύρας. Γ 105 φ. 97 Λαύρας (εἰς τοὺς τρεῖς τελευταίους Κώδικας ἡ β' μόνον σειρὰ τῆς ἀβ).

⁴ Ἰδ. Τριψίδιον ἐντυπον τῇ Τετάρτῃ τῆς Ε' ἐβδομάδος ἑσπέρας. Πρβλ. Βαρθ. Κουτλουμουσιανοῦ, Μηναιὸν Δεκεμ. ἔκδ. 1895 τῇ κ' τοῦ μηνὸς σημειώσιν.

Γ'. ΚΟΝΤΑΚΙΑ

Εἰς τὸν ἅγιον Σάββαν (ε' Δεκεμ.):

Κοντάκιον, σὺ ἡ ἀκροστιχίς «Συμ[εών]».

Ἦχος α'. Χορὸς ἀγγελικός.

«Τὸν βίον εὐσεβῶς
ἐπὶ γῆς ἐκτελέσας...»

Ὁ Οἶκος.

- α) Σοφίας ὑπάρχων βλάστημα Σάββα δοῖε, ...
β) Ὑπὸ τῆς θείας ἐμπνεύσεως ἐλλαμπόμενος...
γ) Μεγάλῃς ἐκ προομίῳ σου Σάββα ὄσιε...¹.

Δ'. ΘΡΗΝΟΙ ΚΑΤ' ΑΒ.

1) Ἐκάστου στίχου ἔννοιαν ἀπαρτίζοντος λίαν χαριστάτην.

«Ἀπὸ χειλέων λόγους σοι ποίους προσοίσω Λύγε...².

2) Ἔτεροι Στίχοι εἰς τὴν Θεοτόκον.

«Παντάνασσα, πανύμνητε, παρθενομήτορ κόρη»³.

3) Εἴη δι' ἱαμβικῶν στίχων τριμέτρων ἀκαταλήκτων («τοῦ Μεταφραστοῦ κυροῦ Συμεῶν τοῦ Λογοθέτου»).

« Ὡ Πάτερ Υἱὲ Πνεῦμα τριᾶς ἅγια
ἀγαθὸν ἀκένωτον εἰς πάντας ρέον
κάλλος πολυέραστον οὐκ ἔχον κόρον
πίστει μόνῃ σῶσόν με καὶ παρ' ἐλπίδα... »⁴.

4) Στίχοι κατανυκτικοὶ κατ' αβ.

«Ἀπὸ βλεφάρων δάκρυα, ἀπὸ καρδίας πόνοους
ἀπὸ ψυχῆς μετάνοιαν προσφέρω σοι τῷ κτίσῃ...⁵.

¹ Κῶδ. Γ 28 φ. 58 καὶ Γ. 27 Λαύρας, 1041 φ. 64β Βατοπεδίου. Ἰδ. καὶ Pitra, Analecta Sacra τ. Α' σ. 432-433.

² Κῶδ. Κ 111 φ. 223 - 224β Λαύρας, Β 43 φ. 67α Λαύρας (ἐπ' ὀνόματι Οὐρανοῦ τοῦ Μαγίστρου). Ἰδ. Byz. Zeitschrift τόμ. Η' σ. 68 - 70.

³ Κῶδ. Κ 113 φ. 270 Λαύρας.

⁴ Κῶδ. Κ 13 φ. 171 - 185 Λαύρας, 596 φ. 106 Βατοπεδίου.

⁵ Κῶδ. Θ 19 φ. 263α Λαύρας καὶ M i g n e, Patr. Gr. τ. 114 στ. 132.

5) Στίχοι ἕτεροι κατ' ἄβ.

«*Ἀναλογίζου ταπεινὴ ψυχὴ μου παναθλία... »¹.*

6) Στίχοι εἰς τὴν ἴδιαν ψυχὴν.

«*Ψυχὴ στέναξον καὶ στεναγμοῖς δακρῦων... »².*

7) Ἔτεροι Στίχοι εἰς τὸν κῦριν Στυλιανὸν τὸν πρωτασηκῆτιν.

«*Φίλου θανόντος πῶς οἴσει ραδίως... »³.*

† Ο ΠΡ. ΛΒΟΝΤΟΠΟΛΕΩΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

¹ Migne, *Ενθ' ἄνωτ.

² Migne, *Ενθ' ἄνωτ.

³ Migne, *Ενθ' ἄνωτ.